

УДК 94:930(477)”1914/1918

DOI [https://doi.org/10.31470/2518-7732-2019-1\(15\)-54-65](https://doi.org/10.31470/2518-7732-2019-1(15)-54-65)

Істоміна Алла,
Директор
Видавничого дому «АДЕФ-Україна»,
здобувачка
кафедри історії України
istomina@adef.com.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4874-9179>
Національний педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна, 01601

Istomina Alla,
The Director of the Publishing House
«ADEF-Ukraine»,
Doctoral candidate
Department of the History of Ukraine
istomina@adef.com.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4874-9179>
National Pedagogical Dragomanov University, 9
Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine, 01601

Сучасне наукове осмислення особливостей справляння податків російською владою на українських землях в роки Першої світової війни

У статті проаналізовано історіографію податкової політики уряду Російської імперії в Наддніпрянській Україні та на окупованих землях Західної України в роки Першої світової війни. Як відомо, вступ Російської імперії у Першу світову війну потребував значних фінансових ресурсів. Нестача грошових коштів була критично відчутною вже до середини 1915 р. Спостерігалось зростання зовнішнього і внутрішнього боргу, спустошувався золотий запас країни. Запущені механізми емісії грошей не вирішували глобальних фінансових проблем воюючої держави. Крім того, введення в імперії «сухого закону» позбавив російський Держаний бюджет надходжень акцизу на суму, яка сягала 1 млрд. рублів. Тож, наступним кроком уряду Російської імперії у віднайденні грошей для ведення війни, було підвищення податків і запровадження нових, тимчасових «військових» податків. Усі заходи імперської

влади щодо забезпечення державної скарбниці фінансами необхідними для ведення війни відчуло на собі населення українських земель: Наддніпрянщина, як складова Російської імперії, а Галичина й Буковина, як окуповані Російською імперією. Проблеми історії оподаткування населення України російською владою в роки Першої світової війни стали предметом вивчення у працях багатьох сучасних українських дослідників.

Мета статті – розгляд наукового осмислення сучасними вченими особливостей справляння податків російською владою на українських землях у роки Першої світової війни.

Методологія даного дослідження ґрунтується на сукупності принципів історизму, науковості та об'єктивності із комплексним застосуванням загальнонаукових (аналізу, синтезу, конкретизації) та історіографічних методів (конкретного історіографічного аналізу та синтезу).

З'ясовано, що проблеми оподаткування українських земель у роки Великої війни стали предметом дослідження багатьох сучасних українських науковців, а в останні роки з'явилися праці, які розкривають податкову політику російського уряду на окупованих землях Галичини й Буковини. Проте, до сьогодні немає узагальненого фундаментального дослідження податкової політики російських урядовців на українських землях у цілому. На наше переконання, робота над такою перспективною науковою проблемою вкрай необхідна, але дослідження податкової політики, як і інших складових економічної історії України, досить складні у методологічному плані, із зосередженням предмету дослідження у площині перетину декількох наук, зокрема історії, економіки та права.

Ключові слова: історіографія, Перша світова війна, Наддніпрянська Україна, Галичина, Буковина, російська окупація, оподаткування.

The modern scientific understanding of the features taxes collected by the russian authority in ukrainian lands during the first world war

The article analyzes the historiography of the tax policy of the Government of the Russian Empire in the Dnieper Ukraine and in the occupied lands of Western Ukraine during the First World War. The introduction of the Russian Empire in the First World War, as is well known, required significant financial resources. Lack of cash was critically appreciable already by mid-1915. There has been an increase in external and internal debt. The gold reserves of the country were devastated. But, mechanisms, which have been launched for the emission of money, did not solve the global financial problems of the warring state. In addition, the introduction of the «dry law» in the empire deprived the Russian State budget of excise duties on the amount that reached 1 billion rubles. So, raising taxes and introducing new, temporary «military» taxes were the next steps of the government of the Russian Empire, in finding the money for the war. All measures of the imperial power to provide the state treasury with the finances, necessary for the war, felt the population of Ukrainian lands: the Dnieper, as a component of the Russian Empire, and Galicia and Bukovina, as occupied by the Russian Empire.

The purpose of the article is to consider the scientific understanding of the modern scientists of the peculiarities of F by the Russian authorities on Ukrainian lands during the First World War.

The methodology of this research is based on a set of principles of historicism, scientific and objectivity principles with the integrated application of general scientific (analysis, synthesis, concretization) and historiography methods (specific historiographical analysis and synthesis).

It has been clarified that problems of taxation of Ukrainian lands during the Great War were the research subject for many modern Ukrainian scholars. And there were, in recent years, works that reveal the tax policy of the Russian government in the occupied lands of Galicia and Bukovina. However, it still does not exist generalized fundamental study of the tax policy of Russian government officials on the Ukrainian lands as a whole. In our view, the work on such a promising scientific problem is much needed. But research on tax policy, as well as other components of the economic history of Ukraine, is rather complicated in terms of the methodology because it is focusing on the subject of research in the crossing of several sciences, in particular, history, economics and law.

Key words: historiography, First World War, Dnieper Ukraine, Galicia, Bukovina, Russian occupation, taxation.

У сучасній історіографії проблеми державного управління в Російській імперії розглядаються у кількох напрямках, зокрема, серед комплексу проблем економічної історії певне місце посідають і питання податкової політики. Як відомо, вступ Російської імперії у Першу світову війну потребував значних фінансових ресурсів. Нестача грошових коштів була критично відчутною вже до середини 1915 р. Спостерігалось зростання зовнішнього і внутрішнього боргу, спустошувався золотий запас країни. Запущені механізми емісії грошей не вирішували глобальних фінансових проблем держави, що воює. Крім того, введення в імперії «сухого закону» позбавив російський Держаний бюджет надходжень акцизу на суму, яка сягала 1 млрд. рублів. Тож, наступним кроком уряду Російської імперії у віднайдені грошей для ведення війни було підвищення податків і запровадження нових, тимчасових «військових» податків. Усі заходи імперської влади щодо забезпечення державної скарбниці фінансами, необхідними для ведення війни, відчуло на собі населення українських земель: Наддніпрянщина, як складова Російської імперії, а Галичина й Буковина, як окуповані Російською імперією. Проблеми історії оподаткування населення України російською владою в роки Першої світової війни стали предметом вивчення у працях багатьох сучасних українських дослідників. Їх змістовні розвідки доповнили наукові здобутки попередніх поколінь учених і, безперечно, значно збагатили історіографію цієї вагомий наукової проблеми.

Необхідно зауважити, що спеціальних узагальнюючих історіографічних досліджень порушеної проблеми практично немає. Адже проблеми історіографії податкової політики, як і інших складових фінансової політики уряду Російської імперії в українських землях у роки Великої війни, у спеціальних історіографічних дослідженнях, взагалі ігноруються їхніми авторами [9; 10; 21]. На думку І. Лодзинської, «перспективним напрямом сучасної історіографії проблеми є вивчення усього комплексу просопографічного матеріалу періоду Першої світової війни, нового прочитання вимагають і окремі аспекти історії бойових операцій, тактики дій військових підрозділів» [16, с. 143]. Виняток становлять праці Л. Годунової [8], В. Орлика [30] та С. Орлик [31; 32; 36], проте, вони стосуються аналізу дореволюційної та радянської історіографії з проблем податкової політики в період Першої світової війни.

Мета нашої статті – розгляд наукового осмислення сучасними вченими особливостей справляння податків російською владою на українських землях у роки Першої світової війни.

Методологія даного дослідження ґрунтується на сукупності принципів історизму, науковості та об'єктивності із комплексним застосуванням загальнонаукових (аналізу, синтезу, конкретизації) та історіографічних методів (конкретного історіографічного аналізу та синтезу).

Розглядаючи проблеми економічного становища в підросійській Україні в часи Першої світової війни, у спільній статті О. П. Реєнта, О. В. Сердюка та В. В. Шевченко зверталася увага на відсталість податкової системи Російської імперії та необхідність «докорінного реформування податкової системи»; перспективи введення прибуткового оподаткування, яке «залишалося в рамках декларативних заяв»; значне підвищення ставок оподаткування з існуючих до війни податків та введення нових податків і зборів [51, с. 378-408]. Про те, що «Російська імперія входила у Першу світову війну зі старою податковою системою, яка не була переведена на прибутковий принцип, а базувалася на архаїчному подушному оподаткуванні нижчих класів із певними елементами майнового оподаткування», наголошує С. Орлик [45, с. 113]. Авторка, досліджуючи проблеми у прийнятті податкових законів Держаною Думою, зазначала, що саме «уряд Російської імперії щомісяця подавав на затвердження Раді міністрів нові законодавчі акти у сфері оподаткування, які б дозволили терміново мобілізувати до бюджету нові фінансові ресурси» [45, с. 114]. У результаті проведеного аналізу податкових і митних надходжень за 1914-1916 рр. дослідниця дійшла висновку, що вищезгадані заходи були не достатніми для фінансування військових потреб, а податкові надходження до бюджету Російської імперії ледве забезпечували скорочене фінансування звичайних «мирних» потреб функціонування самої держави. Учена вказує, що характерною особливістю податкової політики уряду Російської імперії було впровадження нових військових податків, які мали стягуватися на визначений період. С. Орлик виділила біля 15 таких спеціальних податків і зборів, які мали статус тимчасових військових податків, розглядаючи їх побіжно з точки зору їхньої ролі у доходах державного бюджету та збільшення податкового тиску на платників податків [45, с. 117, 124-125]. Більш детальна увага щодо механізму справляння прибуткового військового податку була приділена в окремих статтях дослідниці [33; 34; 38], написання яких було зумовлено проведенням історичних аналогій з сучасністю, коли в Україні було введено військовий податок із серпня 2014 р.

Член-кореспондент НАН України О. Реєнт, досліджуючи промисловість і торгівлю в Наддніпрянській Україні в роки Першої світової війни, відзначав протистояння представників торгівельно-промислових кіл із великими землевласниками, спричинене непропорційним оподаткуванням [50, с. 291]. Про зміни у податковій політиці, яка виявилася у вигляді збільшення ставок податків і введення військових податків, зазначала у своїх працях Л. 53], наголошуючи на тому, що «не виважена фінансова політика уряду викликала особливо різку критику з боку великих промисловців та підприємців, які не були готові до розширення втручання держави в економічне життя» та нести збільшене податкове навантаження [52, с. 169]. На підвищення податкового тиску вказує і В. Литвин, наголошуючи, що «війна викликала істотне збільшення прямих і посередніх податків, земських зборів, натуральних повинностей» [15, с. 405].

Необхідно зазначити, що інколи автори сталять хронологічні межі своїх досліджень до початку української революції 1917 р., або жовтневого більшовицького перевороту 1917 р., проте період Першої світової війни практично залишають поза увагою. Так, зокрема, О. Браславець, розглядаючи питання ставок державного квартирного податку за 1893–1917 рр., не вказує про підвищення розміру оподаткування у період війни [5]. І це при тому, що збільшення ставок державного податку з нерухомого майна з 6 % до 8 % та проблеми проведення чергової інвентаризації цього майна, яка припала саме на 1915 р. [39].

Про підвищення податків та їхній вплив на зростання цін на товари та продукти першої необхідності зазначали у своїх працях О. Реєнт [48; 49], С. Орлик [40; 37], В. Молчанов [28], В. Качмала [12], О. Вільшанська [6], П. Гатрелл [54] та ін. До речі, якщо багато дослідників економічного становища населення українських земель у Першій світовій війні вбачають причини росту цін у спекуляції, то В. Качмала вказує, що «основними причинами дорожнечі відомий економіст професор К. Воблий уважав не спекуляцію, а порушення товарообміну в середині країни, загальний розлад господарського життя, підвищення старих та введення нових податків» [12, с. 241]. Вірність даної тези підтверджується дослідженнями Т. Герасимова, котрий вказує, що «уряд, зі свого боку, намагаючись компенсувати відсутність надходжень до державної казни від горілчаної монополії, підвищив податок на цукор до 25 коп. з одного пуда, тим самим автоматично підіймаючи на нього ціни в роздрібній торгівлі, де відразу ж почалися зловживання» [7, с. 235]. У статті директора Державного архіву Черкаської області Т. Клименко, поряд із іншими проблемами історії Черкащини в роки Першої світової війни вказується, що з «1915 р. зросла кількість випадків відмови селян від сплати податків, протидії реквізиціям продовольства, худоби, протестів проти зростання цін. У 1916 р. найбільш численними й масовими були виступи селян у Київській губернії, викликані проведенням сільськогосподарського перепису. Вони охопили 8 сіл Київщини» [13, с. 11].

Якщо в Наддніпрянській Україні під час Першої світової війни російський уряд реалізовував свою податкову політику практично уніфіковану для всієї імперії, то в Галичині та на Буковині, після їхнього захоплення російськими військами, окупаційна влада у процесі оподаткування населення та підприємств цих територій змушена була розробляти нові підходи. Податкова політика російського уряду в роки окупації Галичини та Буковини лише в останні роки стала предметом серйозних наукових пошуків. Цікавою у плані розуміння відсутності тривалий час спеціальних досліджень податкової політики російського уряду на окупованих землях Галичини й Буковини є теза проф. Г. Папакіна про те, що «питання збирання грошових надходжень у вигляді податків та різноманітних зборів належало до компетенції Управління фінансів генерал-губернаторства. На жаль, такий фонд відсутній у будь-якому з українських архівосховищ» [47, с. 71]. Проте, фонд «Управління по фінансовим справам Військового генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни» було виявлено і вперше опрацьовано С. Орлик. Це фонд 377 Центрального державного історичного архіву України у м. Києві [45, с. 38].

Слід відзначити, що значна частина дослідників, розглядаючи тяжке соціально-економічне становище населення Галичини та Буковини та економічне становище окупованого західноукраїнського регіону, що було спричинене війною, лише побіжно торкалися питань організації російською окупаційною владою оподаткування місцевих жителів [3; 4; 23; 24; 25; 26; 27].

Зокрема, І. Р. Берест присвятив окремий розділ дисертації саме економічному становищу населення краю. Автор довів, що економіка регіону знаходилася у повному занепаді, було «зруйновано сотні великих промислових підприємств, кілька десятків тисяч ремісничих закладів, підірвано матеріально-технічну базу сільського господарства» [4, с. 15]. Розорення економіки регіону та повне зубожіння місцевих жителів значно підірвало податну здатність населення та погіршувало перспективи для російської окупаційної влади у запровадженні оподаткування. Питанню податної здатності та економічному становищу селян Галичини та Буковини у період російської окупації присвячено статтю С. Орлик [41], яка вказала на причини «хаотичного і безсистемного стягнення податків російською окупаційною владою із населення» [41, с. 98]. Про безлад в оподаткуванні під час першої російської окупації (серпень 1914 р. – червень 1915 р.) відзначав І. Ільницький, який наголошував на тому, що податки по м. Львову «протягом другої половини 1914 р. ... стягувалися за австрійською системою. <...> У 1915 р. податки продовжували стягувати за австрійською системою, за винятком промислового податку, який передбачалося стягувати за російською системою» [11, с. 77-78].

Питання податкової політики російської окупаційної влади на захоплених західноукраїнських землях було проаналізовано в окремому розділі монографії С. Орлик [45]. Авторка детально розглянула механізм справляння державних і місцевих податків, у т.ч. акцизне оподаткування (з тютюнових виробів, дріжджів, цукру, нафти та нафтопродуктів, із забою худоби та інші акцизи), гербовий збір, промисловий податок, стягнення натуральних повинностей та штрафів тощо. Комплексний розгляд податкової політики уряду Російської імперії на окупованих територіях дав можливість дослідниці зробити висновок, що оподаткування здійснювалося у

хаотичному та безсистемному стягненні податків. Наголошувалося на тому, що «оподаткування населення регіону державними і місцевими податками мало здійснюватися з урахуванням вимог міжнародного права (IV Гаазької конвенції від 18.10.1907 р. «Про закони і звичаї війни на суходолі»), де зазначалося, що податки мали справлятися за законами, які були встановлені попередньою владою, тобто за податковим законодавством, прийнятим австро-угорським урядом», проте, порушуючи норми міжнародного права, оподаткування фактично здійснювалося у вигляді «гібридної системи оподаткування, яка поєднувала елементи австрійської та російської податкових систем» [45, с. 574]. Більш детально механізм оподаткування російською окупаційною владою соляної монополії та секвестрованих підприємств нафтової промисловості, а також механізм стягнення акцизних податків із тютюнових виробів і нафтопродуктів, гмінних зборів були розглянуті в окремих статтях С. Орлик [35; 42; 43; 46] та спільній публікації С. Орлик та В. Орлика [56].

У фінансовій політиці російського окупаційного режиму особливою проблемою була заборона російською владою виробництва і продажу спирту, алкогольних напоїв і пива, яка поширювалася й на окуповані території. Незважаючи на значні втрати російського бюджету від несплати акцизних податків від продажу цих продуктів, російською владою вживалися жорсткі заходи з дотримання «сухого закону». Особливості його запровадження на окупованих територіях Східної Галичини та Буковини розглянуто у працях В. Любченка [22, с. 269], І. Ільницького [11, с. 79] та С. Орлик [44].

У колективній монографії Корнієнко П. С., Терещенко В. Д., Старка В. В. та Киданюк А. В. «Податки і повинності в галицькому селі (кінець XVIII – середини XX ст.)» [14] приділено певну увагу питанням оподаткування галицьких селян у період російської окупації в часи Першої світової війни. При цьому, автори обмежили висвітлення даного питання лише виконанням місцевим населенням різноманітних обов'язкових натуральних повинностей (будівництво доріг, залізниць, оборонних військових об'єктів тощо) та проведення жорстких реквізицій.

У дослідженнях І. Г. Лозинської [17; 18; 19], присвячених діяльності Тимчасового військового генерал-губернаторства у Галичині, приділялася певна увага питанням реалізації економічної та податкової політики, які здійснювалися виключно в інтересах Російської імперії. У висновках до дисертації дослідниця зазначала, що «російське Воєнне генерал-губернаторство здійснювало заходи для відновлення економічного життя у краї (Дрогобицький нафтопереробний завод; державні ліси та ін.) і створення умов для наповнення російської імперської казни податками з новоприєднаного регіону» [19, с. 16]. В той же час авторка стверджувала, що «спроби організувати збір прямих податків фактично реалізувати не вдалося у зв'язку з відсутністю відповідних установ і чиновників» [20, с. 82].

Входження російських військ у Галичину й на Буковину поставило перед окупаційною владою питання доцільності існування кордонів, які до війни існували між Російською імперією та Австро-Угорською імперією. Ці проблеми та питання стягнення митних платежів стали предметом історичних досліджень. Зокрема, С. Орлик, розглядаючи митну політику уряду Російської імперії на окупованих територіях Галичини і Буковини, дійшла висновку, що «питання скасування старих кордонів між Галичиною та Російською імперією знаходилося як у економічній, так і у політичній площині. <...> Уповноваженим органом, який розробляв концепцію митної політики Російської імперії на окупованих територіях, було Міністерство фінансів» [55, р. 10], суть якої полягала в тому, щоб підготувати ґрунт до інкорпорації захоплених західноукраїнських земель до складу Російської імперії.

Слід відзначити, що, досліджуючи загальні проблеми фінансової політики уряду Російської імперії в часи Першої світової війни, питання формування і реалізації російською владою податкової політики на західноукраїнських землях науковцями Російської Федерації, як правило, не розглядалися. Проте, варто відзначити праці російської дослідниці О. Бахтуріної [1; 2], яка одна з перших розпочала досліджувати політику уряду Російської імперії у Східній Галичині в часи Першої світової війни. Що стосується фінансової політики російської влади, то дослідниця лише побіжно розглянула питання організації оподаткування населення Галичини, стверджуючи, що захоплення території Галичини та Буковини не принесло «яких-небудь реальних прибутків для російської казни» [2, с. 102]. З цього приводу українська вчена С. Орлик заперечила, доводячи своїм дослідженням, що «у напрямку організації оподаткування, в період першої окупації, російська окупаційна влада, дійсно, не досягла значних системних результатів, що породжувало безлад і зловживання у цій сфері, але при цьому окупаційна влада отримала реальні надходження коштів до державної казни із захоплених регіонів Східної Галичини та Буковини» [45, с. 34].

Отже, можна констатувати, що проблеми оподаткування українських земель у роки Великої війни стали предметом дослідження багатьох сучасних українських науковців, а в останні роки з'явилися праці, які розкривають податкову політику російського уряду на окупованих землях Галичини й Буковини. Проте, до сьогодні немає узагальнюючого фундаментального дослідження податкової політики російських урядовців на українських землях у цілому. На наше переконання, робота над такою перспективною науковою проблемою вкрай необхідна, але дослідження податкової політики, як і інших складових економічної історії України, досить складне у методологічному плані, із зосередженням предмету дослідження у площині перетину декількох наук, зокрема історії, економіки та права, а «наукове пізнання проблем економічної історії не зводиться до опису фактів і подій історичного минулого, воно передбачає концептуальне й теоретичне їх осмислення» [29, с. 59].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтурина А. Ю. *Окраины Российской империи: государственное управление и национальная политика в годы Первой мировой войны (1914-1917)*. Москва, 2004. 394 с.
2. Бахтурина А. Ю. *Политика Российской империи в Восточной Галиции в годы Первой мировой войны*. Москва, 2000. 264 с.
3. Берест І. Р. Репресивні акції щодо населення Східної Галичини в роки Першої світової війни // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Держава та армія. Львів, 2007. № 584. С. 52–57.
4. Берест І. Р. Соціальне становище населення Східної Галичини і Західної Волині в роки Першої світової війни: автореф. дис. ... канд.іст.наук: 07.00.01. Львів, 2009. 22 с.;
5. Браславець О. Ю. Фінансові інтереси держави та суспільства при оподаткуванні житлової нерухомості: з досвіду Російської імперії (1893-1917рр.) // *Актуальні проблеми економіки*. 2002. № 1. С. 14–21.
6. Вільшанська О. Л. Повсякденне життя і суспільні настрої. Велика війна 1914-1918 рр. і Україна: у 2 кн. / Ред. кол. В. А. Смолій (голова), відп. ред. О. Реєнт; Київ, 2013. С. 440–467.
7. Герасимов Т. Ю. Повсякденне життя міського населення Правобережної України в роки Першої світової війни (1914 – лютий 1917 рр.): дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Кам'янець-Подільський нац. ун-т. ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. 504 с.
8. Годунова Л. В. Імперський податковий апарат у Наддніпрянській Україні напередодні та в роки Першої світової війни: в працях тогочасних дослідників // *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* Київ, 2014. Вип. 23. С. 103–113.
9. Гуцало Л. В. Перша світова війна і Україна у сучасній українській історіографії: *Intermarum*: історія, політика, культура. URL:<http://intermarum.zu.edu.ua/article/view/134950/131738> (дата звернення: 01.05. 2019).
10. Зеркаль М. М. Перша світова війна і Україна: історіографія проблеми // *Історичний архів. Наукові студії*. Миколаїв, 2015. Вип. 14. С. 158–166.
11. Ільницький І. Діяльність цивільних органів влади Галичини у роки Першої Російської окупації (Серпень 1914 р. – Червень 1915 р.). // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки*. Київ, 2015. Вип. 13. С. 76–81.
12. Качмала В. Наростання загальної кризи на Лівобережній Україні в роки Першої світової війни // *Краєзнавство*. 2011. № 4. С. 238–246.
13. Клименко Т. А. Черкащина в роки Першої світової війни // *Архіви України*. 2014. № 4–5. С. 5–23.
14. Корнієнко П. С., Терещенко В. Д., Старка В. В., Киданюк А. В. *Податки і повинності в галицькому селі (кінець XVIII – середини XX ст.)*. Тернопіль, 2016. 200 с.
15. Литвин В. *Історія України: підручник* / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2009. 821 с.
16. Лозинська І. Г. Українська історіографія Першої світової війни: стан та перспектива досліджень // *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. Вип. 3. С. 139–144.
17. Лозинська І. Г. Організація російського цивільного управління у Галичині (серпень – вересень 1914 року) // *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич, 2017. Вип. 2. С. 21–30.

18. Лозинська І. Г. Російське воєнне генерал-губернаторство у Галичині (1914-1915 рр.) // Наукові записки Тернопільського національного пед. у-ту ім. В. Гнатюка. Історія. Тернопіль, 2010. Вип. 1. С. 47–52.
19. Лозинська І. Г. Російські воєнні генерал-губернаторства у Галичині в період Першої світової війни: автореф. дис. ...канд. іст. наук: 20.00.22. Львів, 2010. 19 с.
20. Лозинська І. Тимчасове військове генерал-губернаторство Галичини: напрямки економічної політики // Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич, 2016. Вип. 16. С. 77–87.
21. Лозинський А. Ф. Про роль і значення сучасної української історіографії в дослідженні питань Першої світової війни // Молодий вчений. 2017. № 1 (41). С. 93–96.
22. Любченко В. Б. Російська окупаційна адміністрація у Галичині та на Буковині // Велика війна (1914–1918) і Україна. Київ: ТОВ «Вид-во “Кліо”», 2013. Т. 1. С. 248–300.
23. Мазур О. Я. Східна Галичина у роки Першої світової війни (1914-1918): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22. Львів, 1997. 20 с.
24. Мазур О. Я., Патер І. Г. Галицька «Руїна»: соціально-економічне становище Східної Галичини (1914-1915 рр.) // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія. Львів, 2007. № 584. С. 44–52.
25. Мазур О. Я. Галичина під російською займанщиною 1914-1915 рр. // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія. Львів, 2000. № 408. С. 26–35.
26. Мазур О. Я. Наслідки війни для села Східної Галичини // Перша світова війна і слов'янські народи: матеріали міжнародної наук. конф., 14–15 травня 1998 р. Київ, 1998. С. 101–108.
27. Мазур О., Патер І. Львів у роки Першої світової війни // Львівські історичні нариси. Львів, 1996. С. 305–324;
28. Молчанов В. Б. Вплив Першої світової війни на життєвий рівень населення України // Проблеми історії України XIX-початку XX ст. Київ, 2014. Вип. 23. С. 92–102.
29. Орлик В. М. До питання методології досліджень проблем економічної історії Російської імперії // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Київ, 2011. Вип. 18. С. 59 – 64.
30. Орлик В. М. Податкові органи Російської імперії в Україні (історіографія проблеми) // Український історичний журнал. 2005. № 4. С. 190–199.
31. Орлик С. В. Проблеми фінансової політики Російської імперії в роки Першої світової війни в науковій спадщині М. І. Тугана-Барановського // Український історичний журнал. 2017. № 1. С. 60–72.
32. Орлик С. В., Годунова Л. В. Проблеми фіскальної політики в Наддніпрянській Україні в другій половині XIX – на початку XX ст. у науковій спадщині В. В. Крутікова // Історія науки і біографістика. 2014. № 4. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2014-4/11.pdf> (дата звернення: 1.05.2019).
33. Орлик С. Військовий податок в Україні: історія та сучасність. // Історія торгівлі, податків та мита: матеріали дев'ятої міжнар. наук. конф., м. Дніпропетровськ, 29-30 жовтня 2015 р. Київ, 2015. С. 134–136.
34. Орлик С. Механізм впровадження військового податку в Україні: досвід періоду Першої та Другої світових війн і сучасність // Зб. наук. праць Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки. Кіровоград, 2015. Вип. 27. С. 119–129.
35. Орлик С. Особливості податкової політики російської окупаційної влади на захоплених територіях Галичини і Буковини в період Першої світової війни // Історія торгівлі, податків та мита: XI міжнародна наук. конф., м. Дніпро, 26-27 жовтня, 2017 р. Київ, 2017. С. 84–86.
36. Орлик С. Праці та спогади сучасників Першої світової війни як джерело до вивчення фінансової політики російського окупаційного режиму в Галичині й Буковині // Історія науки і біографістика: електронне наукове фахове видання. 2018. № 2. URL:<http://inb.dnsgb.com.ua/2018-2/04.pdf> (Дата звернення 1.05.2019).
37. Орлик С. Українське місто в умовах Першої світової війни (на матеріалах м. Єлисаветграда) // Перша світова війна й Україна (до 100 – річчя початку Великої війни): всеукр. наук. конф. з міжнародною участю, Київ – Черкаси, 25–26 вересня 2014 р. Київ, 2014. С. 138–142.
38. Орлик С. В. Військовий податок в Наддніпрянській Україні в роки Першої світової війни // Часопис української історії. Київ, 2016. Вип.
39. Орлик С. В. Оподаткування нерухомого майна в Наддніпрянській Україні на передодні та в роки Першої світової війни // Етнічна історія народів Європи. Київ, 2016. Вип. 48. С. 24–30.

40. Орлик С. В. Українське повітове місто і Велика війна: продовольчі проблеми та ріст цін // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Київ, 2014. Вип. 23. С. 114–133.
41. Орлик С. Економічне становище та податна здатність селян Галичини і Буковини в період російської окупації в часи Першої світової війни // Український селянин. 2017. № 18. С. 93–100.
42. Орлик С. Проблеми акцизного оподаткування тютюнових виробів на окупованих Росією територіях Галичини і Буковини в період Першої світової війни // Переяславський літопис. Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 13. С. 204–212. doi 10.5281/zenodo.1284876
43. Орлик С. Стягнення гмінних зборів на окупованих Росією територіях Галичини і Буковини в часи Першої світової війни // Наукові записки з української історії. Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 43. С. 97–106.
44. Орлик С. В. «Сухий закон» у системі фінансової політики російської окупаційної влади на теренах Галичини і Буковини в період Першої світової війни // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Київ, 2017. Вип. 26. С. 171–182.
45. Орлик С. В. Фінансова політика російського уряду на окупованих територіях Галичини і Буковини в період Першої світової війни (1914-1917 рр.): монографія. Біла Церква: Вид. Пшонківський О. В., 2018. 716 с.
46. Орлик С. В. Фінансовий контроль російської окупаційної влади за діяльністю нафтових підприємств Галичини у період Першої світової війни // Наукові записки з української історії: зб. наук. статей. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 41. С. 44–55.
47. Папакін Г. Джерела для дослідження історії російських органів управління Східною Галичиною та Південною Буковиною під час Першої світової війни (1914-1917) // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Київ, 2009. Число 16. С. 64–76.
48. Реєнт О. П. Україна у Першій світовій війні (1914–1917) // Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. / Ред. рада: В. М. Литвин (голова); відп. ред. В. А. Смолій. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.
49. Реєнт О., Сердюк О. Загострення суперечностей в імперському суспільстві у роки Першої світової війни (липень 1914 – лютий 1917 рр. // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Київ, 2004. Вип. 7. С. 5–47.
50. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – поч. XX ст.). Київ, 2003. 340 с.
51. Реєнт О. П., Сердюк О. В., Шевченко В. В. Економічне становище в підросійській Україні // Велика війна 1914-1918 рр. і Україна: у 2 кн. Київ, 2013. Т. 1. С. 378–408.
52. Синявська Л. І. Важка промисловість Сходу і Півдня України під час Першої світової війни. Ніжин: в-ць ПП Лисенко М. М., 2014. 476 с.
53. Синявська Л. І. Зміни у податковій політиці Російської імперії під час Першої світової війни // Історія торгівлі, податків та мита: матеріали дев'ятої міжнар. наук. конф., м. Дніпропетровськ, 29-30 жовтня 2015 р. Київ, 2015. С. 99–101.
54. Gatrell P. Russia's First World War: An Economic and Social History. Harlow – Pearson, 2005. 318 p.
55. Orlyk S. Polityka celna Imperium Rosyjskiego na okupowanych terenach Galicji i Bukowiny w okresie pierwszej wojny światowej // NowaUkraina. Kraków-Przemyśl, 2017. № 16/17. С. 5–11.
56. Orlyk S., & Orlyk V. Control of the Russian occupation authority over the activities of salt factories in Halychyna and Bukovyna in the period of the First World War // Східноєвропейський вісник. Дрогобич, 2019. № 10. С. 85–93. doi: 10.24919/2519-058x.10.159178.

REFERECES

1. Bakhturina, A. Yu. (2004). *Okrainy Rossiyskoy imperii: gosudarstvennoye upravleniye i natsional'naya politika v gody Pervoy mirovoy voyny (1914-1917)*. [The outskirts of the Russian Empire: public administration and national policy during the First World War (1914-1917)]. Moskva [in Russian].
2. Bakhturina, A. Yu. (2000). *Politika Rossiyskoy imperii v Vostochnoy Galitsii v gody Pervoy mirovoy voyny*. [Politics of the Russian Empire in Eastern Galicia during the First World War]. Moskva [in Russian].
3. Berest, I. R. (2007). Represyvni aktsiyi shchodo naseleण्या Skhidnoyi Halychyny v roky Pershoyi svitovoyi viyny [Repressive actions concerning the population of Eastern Galicia during

- the First World War]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnik». Derzhava ta armiya – Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic». State and army.* 584, 52–57 [in Ukrainian].
4. Berest, I. (2009). Sotsial'ne stanovysche naseleння Skhidnoi Halychyny i Zakhidnoi Volyni v roky Pershoi svitovoi vijny [Social situation of the population of Eastern Galicia and Western Volhynia during the First World War]. *Candidate's thesis.* Lviv [in Ukrainian].
 5. Braslavets' O. Yu. (2002). Finansovi interesy derzhavy ta suspil'stva pry opodatkuvani zhytlovoi nerukhomosti: z dosvidu Rosiys'koyi imperiyi (1893-1917rr.) [Financial interests of the state and society in the taxation of residential real estate: from the experience of the Russian Empire (1893-1917)]. *Aktual'ni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy.* 1, 14–21 [in Ukrainian].
 6. Vil'shans'ka, O. L. (2013). Povsyakdenne zhyttya i suspil'ni nastroyi. [Daily life and social sentiment.]. *Velyka viyna 1914-1918 rr. i Ukrayina: u 2 kn.* Kyiv: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. Vol. 1. 440–467. [in Ukrainian].
 7. Herasymov, T. YU. (2018). *Povsyakdenne zhyttya mis'koho naseleńnya Pravoberezhnoyi Ukrayiny v roky Pershoi svitovoi vijny (1914 – lyuty 1917 rr.): [Daily life of the urban population of Right-bank Ukraine during the First World War (1914 - February 1917)].* Unpublished thesis (Doctor of History) Kam'yanets'-Podil's'kyy nats. un-t. im. Ivana Ohiyenka. Kam'yanets'-Podil's'kyy [in Ukrainian].
 8. Hodunova, L. V. (2014). Impers'kyy podatkovyy aparat u Naddniprovans'kiy Ukrayini naperedodni ta v roky Pershoi svitovoi vijny: v pratsyakh tohochasnykh doslidnykiv [Imperial tax apparatus in the Dnieper Ukraine on the eve of and during the First World War: in the writings of the then researchers] *Problemy istoriyi Ukrayiny XIX – pochatku XX st. – Problems of the History of Ukraine of the XIX – early XX centuries.* 23, 103–113 [in Ukrainian].
 9. Hutsalo, L. V. *Persha svitova viyna i Ukrayina u suchasniy ukrayins'kiy istoriohrafii: Intermarum: istoriya, polityka, kul'tura* [First World War and Ukraine in modern Ukrainian historiography: Intermarum: history, politics, culture.]. Retrieved from. URL: <http://intermarum.zu.edu.ua/article/view/134950/131738> [in Ukrainian].
 10. Zerkal, M. M. (2015). Persha svitova viyna i Ukrayina: istoriohrafiiya problemy [First World War and Ukraine: Historiography of the Problem]. *Istorychnyy arkhiv. Naukovi studiyi – Historical archive. Scientific studios.* 14, 158–166 [in Ukrainian].
 11. Il'nyts'kyy, I. (2015). Diyal'nist' tsyvil'nykhorhanivvlady Halychynyuroky Pershoi Rosiys'koyiokupatsiyi (Serpen' 1914 r. – Cherven' 1915 r.). [Activities of the civil authorities of Galicia during the First Russian Occupation (August 1914 – June 1915)]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 6: Istorychni nauky – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Series 6: Historical Sciences.* 13, 76–81 [in Ukrainian].
 12. Kachmala, V. (2011). Narostannya zahal'noyi kryzy na Livoberezhniy Ukrayini v roky Pershoi svitovoi vijny [The growth of the general crisis on the Left-Bank Ukraine during the First World War]. *Krayeznavstvo – Regional studies.* 4, 238–246 [in Ukrainian].
 13. Klymenko, T. A. (2014). Cherkashchyna v roky Pershoi svitovoi vijny [Cherkasy land during the First World War]. *Arkhivy Ukrayiny – Archives of Ukraine,* 4–5, 5–23 [in Ukrainian].
 14. Korniienko, P. S., Tereshchenko, V. D., Starka, V. V., & Kydaniuk, A. V. (2016). *Podatky i povynnosti v halyts'komu seli (kinets' XVIII– seredyna XX st.) [Taxes and duties in the Galician village (end of the XVIII – the middle of the XX century)].* Ternopil: Vector [in Ukrainian].
 15. Lytvyn, V. (2009). *Istoriya Ukrayiny: pidruchnyk [The history of Ukraine: a textbook].* Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
 16. Lozyns'ka, I. H. (2008). Ukrayins'ka istoriohrafiiya Pershoi svitovoi vijny: stan ta perspektyva doslidzhen' [Ukrainian historiography of the First World War: the state and prospect of researches] *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni V. Hnatyuka. Seriya: Istoriya – Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk. Series: History.* 3, 139–144 [in Ukrainian].
 17. Lozyns'ka, I. H. (2017). Orhanizatsiya rosiys'koho tsyvil'noho upravlinnya u Halychyni (serpen' – veresen' 1914 roku) [Organization of Russian Civil Administration in Galicia (August-September 1914)]. *Skhidnoyevropeys'kyy istorychnyy visnyk – East Europe Historical Bulletin* 2, 21–30 [in Ukrainian].
 18. Lozyns'ka, I. H. (2010). Rosiys'ke voyenne heneral-hubernatorstvo u Halychyni (1914-1915 rr.) [Russian military general-governorate in Galicia (1914-1915)]. *Naukovi zapysky Ternopil's'koho*

- natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni V. Hnatyuka. Seriya: Istorija – Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk. Series: History. 1, 47–52 [in Ukrainian].*
19. Lozyns'ka, I. H. (2010). *Rosyjs'ki voyenni heneral-hubernatorstva u Halychyni v period Pershoyi svitovoyi viyny [Russian military governor-general in Galicia during the First World War].* Abstract of unpublished thesis (PhD). Lviv Ivan Franko National University. Lviv. [in Ukrainian].
 20. Lozyns'ka, I. (2016). Tymchasove viys'kove heneral-hubernatorstvo Halychyny: napryamky ekonomichnoyi polityky [Temporary military general-governor of Galicia: directions of economic policy] *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences. 16, 77–87 [in Ukrainian].*
 21. Lozyns'kyi, A. F. (2017) Pro rol' i znachennya suchasnoyi ukrayins'koyi istoriografii v doslidzhenni pytan' Pershoyi svitovoyi viyny [About the role and significance of contemporary Ukrainian historiography in the study of World War I]. *Molodyy vchenyy – Young Scientist. 1, 93–96 [in Ukrainian].*
 22. Liubchenko, V. (2013). *Rosyjs'ka okupatsijna administratsiia u Halychyni ta na Bukovyni. Velyka vijna (1914 – 1918) i Ukraina [Russian occupation administration in Galicia and in Bukovina. Great War (1914 - 1918) and Ukraine].* Kyiv: TOV «Vydavnytstvo «KLIIO»». Vol. 1, 248–300 [in Ukrainian].
 23. Mazur, O. Ya. (1997). *Skhidna Halychyna u roky Pershoyi svitovoyi viyny (1914-1918) [Eastern Galicia during the First World War (1914-1918)]* Abstract of unpublished thesis (PhD). Lviv Ivan Franko National University. Lviv [in Ukrainian].
 24. Mazur, O., & Pater, I. (2007). Halyts'ka «Ruina»: sotsial'no-ekonomichne stanovysche Skhidnoi Halychyny (1914-1915 rr.) [Galician “Ruin”: socio-economic situation in Eastern Galicia (1914-1915)]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivskapo litychnika». Derzhava ta armiiia – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. State and Army. 584, 44 – 52 [in Ukrainian].*
 25. Mazur, O. Ya. (2000). Halychyna pid rosijs'koyu zaymanshchynoyu 1914-1915 rr. [Galicia under the Russian occupation of 1914-1915]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika». Derzhava ta armiiia – Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic». State and army. 408, 26–35 [in Ukrainian].*
 26. Mazur, O. (1998). *Naslidky vijny dlia sela Skhidnoi Halychyny [Consequences of the war for the village of Eastern Galicia].* Persha svitova vijna i slov'ians'ki narody: materialy mizhnarodnoi nauk. konf., 14–15 travnia 1998 r. Kyiv, 101–108 [in Ukrainian].
 27. Mazur, O., & Pater, I. (1996). L'viv u roky Pershoi svitovoi vijny [Lviv during the First World War] *L'vivs'ki istorychni narysy – Lviv historical essays. Lviv. 305–324. [in Ukrainian].*
 28. Molchanov, V. B. (2014). Vplyv Pershoi svitovoi vijny na zhyttievyy riven' naseleння Ukrainy [Influence of the First World War on the living standard of the Ukrainian population]. *Problemy istorii Ukrainy XIX–pochatku XX st. – problems of the History of Ukraine of XIX – beginning XX cc. 23, 92–102 [in Ukrainian].*
 29. Orlyk, V. M. (2011). Do pytan'na metodolohii doslidzhen problem ekonomichnoi istorii Rosiiskoi imperii [On the question of the methodology of research on the problems of the economic history of the Russian Empire]. *Problemy istorii Ukrainy XIX–pochatku XX st. – problems of the History of Ukraine of XIX – beginning XX cc. 18, 59–64 [in Ukrainian].*
 30. Orlyk, V. M. (2005). Podatkovi orhany Rosijs'koi imperii v Ukraini (istoriografiiia problemy) [Tax authorities of the Russian Empire in Ukraine (historiography of the problem)]. *Ukrains'kyj istorychnyj zhurnal – Ukrainian Historical Journal. 4. 190–199 [in Ukrainian].*
 31. Orlyk, S. (2017). Problemy finansovoi polityky Rosijs'koi imperii v roky Pershoi svitovoi vijny v naukovij spadschyni M. I. Tuhana-Baranovs'koho [The problems of financial policy of the Russian empire during the first world war in the scientific heritage of M.I. Tuhana-Baranowski]. *Ukrains'kyj istorychnyj zhurnal – Ukrainian Historical Journal. 1, 60–72 [in Ukrainian].*
 32. Orlyk, S. V., & Hodunova, L. V. (2014). Problemy fiskal'noi polityky v Naddnyprians'kij Ukraini v druhij polovyni XIX – na pochatku XX st. u naukovij spadschyni V. V. Krutikova [Problems of fiscal policy in the Dnieper Ukraine in the second half of the nineteenth and early twentieth centuries. in the scientific heritage of V.V. Krutikov]. *Istoriia nauky i biohrafistyka – History of science and biography of istics. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2014-4/11.pdf> [in Ukrainian].*
 33. Orlyk, S. (2015). *Vijs'kovyy podatok v Ukraini: istoriia ta suchasnist' [Military Tax in Ukraine: History and Modernity].* Istoriia torhivli, podatkov ta myta: materialy dev'iatoi mizhnar. nauk. konf., m. Dnipropetrovs'k, 29-30 zhovtnia 2015 r. Kyiv, pp. 134–136 [in Ukrainian].

34. Orlyk, S. (2015). Mekhanizm vprovadzhennia vijs'kovoho podatku v Ukraini: dosvid periodu Pershoi ta Druhoi svitovykh vijn i suchasnist' [The mechanism of introducing the military tax in Ukraine: the experience of the World War I and World War II and modern times]. *Zb. nauk. prats' Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Collection of scientific works of Kirovograd National Technical University. Series: Economic Sciences.* 27, 119–129 [in Ukrainian].
35. Orlyk, S. (2017). *Osoblyvosti podatkovoi polityky rosijs'koi okupatsijnoi vlady na zakhoplenykh terytoriiakh Halychyny i Bukovyny v period Pershoi svitovoi vijny [Features of the tax policy of Russian occupation authorities in the captured territories of Galicia and Bukovina during the First World War].* Istoriiia torhivli, podatktiv ta myta: XI mizhnarodna nauk. konf., m. Dnipro, 26-27 zhovtnia, 2017 r. Kyiv, pp. 84–86 [in Ukrainian].
36. Orlyk, S. (2018). Pratsi ta spohady suchasnykiv Pershoi svitovoi vijny iak dzherelo do vyvchennia finansovoi polityky rosijs'koho okupatsijnoho rezhymu v Halychyni j Bukovyni [Works and memories of the contemporaries of the First World War as a source for the study of the financial policy of the Russian occupation regime in Galicia and Bukovina]. *Istoriiia nauky i biohrafistyka – History of science and biography of istics.* URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2018-2/04.pdf> [in Ukrainian].
37. Orlyk, S. (2014). *Ukrains'ke misto v umovakh Pershoi svitovoi vijny (na materialakh m. Yelysavethrada) [Ukrainian country town in the conditions of the First World War (on the materials of the country town of Yelisavetgrad)].* Persha svitova vijna j Ukraina (do 100 – richchia pochatku Velykoi vijny): vseukr. nauk. konf. z mizhnarodnoiu uchastiu, Kyiv – Cherkasy, 25–26 veresnia 2014 r. Kyiv, pp. 138–142 [in Ukrainian].
38. Orlyk, S. V. (2016). Vijs'kovyj podatok v Naddniprovs'kij Ukraini v roky Pershoi svitovoi vijny [Military tax in in dneperukraine during World War I]. *Chasopys ukrains'koi istorii – Journal of Ukrainian.* 33, 27–33 [in Ukrainian].
39. Orlyk, S. V. (2016). Opodatkuvannia nerukhomoho majna v Naddniprovs'kij Ukraini na peredodni ta v roky Pershoi svitovoi vijny [Taxation of real estate in the Dnieper Ukraine on the eve of and during the First World War]. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy – Ethnic History of the peoples of Europe.* 48, 24–30 [in Ukrainian].
40. Orlyk, S. V. (2014). Ukrains'ke povitove misto i Velyka vijna: prodovol'chi problemy ta rist tsin [Ukrainian count ytown and the Great War: the food problems and the rise of prices]. *Problemy istorii Ukrainy XIX – pochatku XX st. – Problems of the History of Ukraine of XIX – beginning XX cc,* 23, 114–133. [in Ukrainian].
41. Orlyk, S. (2017). Ekonomichne stanovysche ta podatna zdadnist' selian Halychyny i Bukovyny v period rosijs'koi okupatsii v chasy Pershoi svitovoi vijny [Economic situation and taxable capacity of villagers of Galicia and Bukovina in the period of russian occupation during the First world war]. *Ukrainskyi selianyn – Ukrainian Peasant,* 18, 93-100 [in Ukrainian].
42. Orlyk, S. V. (2018). Problemy aktsyznogo opodatkovannia tiutunovykh vyrobiv na okupovanykh Rosiieiu terytoriiakh Halychyny i Bukovyny v period Pershoi svitovoi viiny [Problems of excise taxation of tobacco products on the occupied by Russia territories of Galicia and Bukovina during the First World War]. *Pereiaslavskyi litopys – PereiaslavChronicle.* 13, 204–212. doi: 10/5281/zenodo.1284876 [in Ukrainian].
43. Orlyk, S. (2018). Stiahnennia hminnykh zboriv na okupovanykh Rosiieiu terytoriiakh Halychyny i Bukovyny v chasy Pershoi svitovoi vijny [Collection of gmina fees on the occupied by Russia territories of Halicia and Bukovina during the First World War]. *Naukovi zapysky z ukrains'koi istorii – Scientific notes on Ukrainian history,* 43, 97–106 [in Ukrainian].
44. Orlyk, S. V. (2017). «Sukhyi zakon» u systemi finansovoi polityky rosiiskoi okupatsiinoi vlady na terenakh Halychyny i Bukovyny v period Pershoi svitovoi viiny [The «Prohibition law» in the system of financial policy of the Russian occupying authorities in the territories of Galicia and Bukovina during the World War First]. *Problemy istorii Ukrainy XIX–pochatku XX st. – Problems of the History of Ukraine of XIX – beginning XXcc.* 26, 171–182 [in Ukrainian].
45. Orlyk, S. (2018). *Finansova polityka rosiiskoho uriadu na okupovanykh terytoriiakh Halychyny i Bukovyny v period Pershoi svitovoi viiny (1914-1917 rr.) [Financial policy of the Russian government in the occupied territories of Galicia and Bukovina during the First World War (1914-1917)].* Belaya Tserkov: vydavets Pshonkovsky O. V. [in Ukrainian].
46. Orlyk, S. (2017). Finansovy kontrol rosiiskoi okupatsiinoi vlady za diialnistiu naftovykh pidpriemstv Halychyny u period Pershoi svitovoi viiny [Financial control of the activities of oil producing companies and oil refineries by the Russian occupying authorities in Galicia during

- the First World War]. *Naukovi zapysky z ukraïnskoi istorii – Scientific notes on Ukrainian history*. 41, 44–55. [in Ukrainian].
47. Papakin, H. (2009). Dzherela dlia doslidzhennia istorii rosijs'kykh orhaniv upravlinnia Skhidnoiu Halychynoiu ta Pivdennoiu Bukovynoiu pid chas Pershoi svitovoi vijny (1914-1917) [Sources for the study of the history of the Russian authorities of Eastern Galicia and Southern Bukovina during the First World War (1914-1917)]. *Spetsial'ni istorychni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky – Special Historical Disciplines: Issues of Theory and Methodology*. 16, 64–76 [in Ukrainian].
 48. Reient, O. P. (2011). Ukraina u Pershij svitovij vijni (1914–1917) [Ukraine in the First World War (1914-1917)]. *Ekonomichna istoriia Ukrainy: Istoryko-ekonomichne doslidzhennia – Economic History of Ukraine: Historical and Economic Research*. Kyiv: Nika-Tsentr. Vol. 2 [in Ukrainian].
 49. Reient, O., & Serdiuk, O. (2004). Zahostrennia superechnostej v impers'komu suspil'stvi u roky Pershoi svitovoi vijny (lypen' 1914 – liutyj 1917 rr. [Aggravation of contradictions in the imperial society during the First World War (July 1914 – February 1917)]. *Problemy istorii Ukrainy XIX – pochatku XX st. – Problems of the History of Ukraine of XIX – beginning XX cc.* 7, 5–47 [in Ukrainian].
 50. Reient, O. P. (2003). *Ukraina v impers'ku dobu (XIX–poch. XX st.) [Ukraine in the imperial day (XIX – early XX centuries).]* Kyiv [in Ukrainian].
 51. Reient, O. P., Serdiuk, O. V. & Shevchenko, V. V. (2013). Ekonomichne stanovysche v pidrosijs'kij Ukraini [The economic situation in the Russian Ukraine]. *Velyka vijna 1914-1918 rr. i Ukraina – Great War of 1914-1918 and Ukraine*. Kyiv. Vol. 1, 378–408 [in Ukrainian].
 52. Syniavs'ka, L. I. (2014). *Vazhka promyslovisť Skhodu i Pivdnia Ukrainy pid chas Pershoi svitovoi vijny [Heavy industry of the East and South of Ukraine during the First World War]*. Nizhyn [in Ukrainian].
 53. Syniavs'ka, L. I. (2015). *Zminy u podatkovij politytsi Rosijs'koi imperii pid chas Pershoi svitovoi vijny [Changes in the tax policy of the Russian Empire during the First World War]*. Istoriiia torhivli, podatktiv ta myta: materialy dev'iatoi mizhnar. nauk. konf., m. Dnipropetrovs'k, 29-30 zhovtnia 2015 r. Kyiv. pp. 99–101 [in Ukrainian].
 54. Gatrell, P. *Russia's First World War: An Economic and Social History*. Harlow – Pearson, 2005. 318 p. [in English].
 55. Orlyk, S. (2017). Polityka celna Imperium Rosyjskiego na okupowanych terenach Galicji i Bukowiny w okresie pierwszej wojny światowej [Customs policy of the government of the Russian empire on the customs territories of Galicia and Bukovina during the First World War]. *Nowa Ukraina – Ukraine is New*. 16/17, 5–11 [in Polish].
 56. Orlyk, S., & Orlyk, V. (2019). Control of the Russian occupation authority over the activities of salt factories in Halychyna and Bukovyna in the period of the First World War. *Skhidnoievropeïskyi Istorychnyi Visnyk - East European Historical Bulletin*. 10, 85–93. doi: 10.24919/2519-058x.10.159178. [in English].

Одержано 08.04.2019 р.